

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Смітюх Г. Є. Стрілецький В. В. Український менталітет. Мисленне древо. URL: <http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Publ/SacralUkraine/Mentality.html> (дата звернення: 17.11.2020).
2. Щербина А. Соціокультурна регуляція у технологіях масової комунікації : монографія. Київ : Академвидав, 2013. 200 с
3. Медведев С. Информационная диктатура: в чем секрет российской пропаганды? Крым.Реалии. 2015. 14 жовтня. URL: <http://ru.krymr.com/content/article/27305180.html> (дата звернення: 17.11.2020).
4. Воронкова В. Г. Философия информационного общества в контексте глобализационных процессов современности. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Збірник наукових праць. Запоріжжя : ЗДІА, 2015. № 60. С. 13–23.
5. Фромм Э. Бегство от свободы // Фет А. И. Собрание переводов. Фромм Э. Бегство от свободы. Революционный характер. Philosophical arkiv, Sweden, 2016. С. 4–217.
6. Моль А. Социодинамика культуры / пер. с фр. ; предисл. Б. В. Бирюкова. Изд. 3-е. Москва : Издательство ЛКИ, 2008. 416 с.

Елеонора Скиба

*професор кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук, доцент*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА СОЦІАЛЬНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ

Для становища сучасного українського суспільства питання соціального прогнозування в контексті української національної психології є актуальними. Важливо підкреслити, що соціальне прогнозування щодо української національної психології має бути на принципах урахування повного, всебічного взаємозв'язку та взаємовпливу усіх соціальних інститутів та факторів на процес соціального прогнозування української національної ідентичності та національної психології. Ми вважаємо, що проводити прогнозування на підставі розуміння взаємовпливу та взаємозв'язку усіх соціальних інститутів на особливості формування української національної психології. Використання принципу плюралізму, що передбачає застосування таких методів як діалектичний, порівняльний, метод сходження від абстрактного до конкретного та метод єдності історичного і логічного допоможе найбільш детально та правдиво встановити фактори впливу. Серед методів історичної реальності потрібно приділити особливу увагу історико - генетичному, історико - порівняльному, історико - типологічному та історико – систематичному методам. Необхідність соціального прогнозування з використанням цих методів та принципів полягає у розумінні необхідності соціального прогнозування для побудови моделі подальшого розвитку українського суспільства з метою реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки.

Науково-технічний прогрес привів до виникнення і розвитку багаточисленних концепцій про шляхи руху людського суспільства.

Численні представники цих теорій та концепцій нерідко виходили з поглядів детермінованих соціальним середовищем, в якому вони знаходилися, обумовлених економічними, політичними, національними факторами їх буття. На прикладі аналізу специфіки української національної психології, ми розглядаємо взаємозв'язок соціального прогнозування з специфікою української національної ідентичності. Проблема соціального прогнозування є однією із важливих і актуальних проблем сучасного суспільнознавства. Шляхи розвитку грома-

дянського суспільства, пошуки моделей суспільств майбутнього вийшли на передній план у наукових дослідженнях різних країн. Це різноманіття думок обумовлено специфікою історичного буття народів, що населяють нашу планету, а також специфікою національно-психологічних рис притаманних етносам. Виходячи з цієї специфіки, кожна країна конструює свою картину світу детерміновану історичним, соціальним, культурологічним буттям певної країни. У соціальному прогнозуванні особливо значну роль відіграють форми і методи історичних пояснень, які розкривають сутність історичної реальності і які ефективно себе проявляють лише у сукупності.

Питанням соціального прогнозування, на жаль, приділяється недостатньо уваги як у вітчизняній, так і у зарубіжній літературі. Особливо бракує публікацій, у яких би розглядалася ця проблематика у контексті її взаємозв'язку з національною психологією. Серед українських вчених потрібно виділити праці харківських вчених, таких як Бойчинк І.В., Горлач М.І., Данільян О.Г., Жилєнкова І.М., Новіков Б.В., Манулов Є.М., Требін М.П., Шефель С.В. У працях цих вчених розглядаються загальні питання соціального прогнозування, феномен прогнозування, його об'єкт, принципи і методи соціального прогнозування. Серед останніх досліджень іноземних вчених вважаємо за необхідне звернути увагу на роботу «Наш соціальний світ: Стиснуто: Введення в соціологію» (2019), що підготовлена колективом авторів: Жанною Х. Баллантайн, Кіт А. Робертс та Кетлін Оделл Корген. Аналізуючи концепцію моделей соціального світу, автори надають можливість зрозуміти складну модель світу крізь призму соціальних одиниць, проводячи нас логікою структурного конструювання та спонукаючи до критичного мислення через розвиток уявлення. Ясність та доцільність наведених прикладів допомагає по новому бачити взаємозв'язок та взаємовплив соціальних одиниць. Іноді ці окремі соціальні елементи діють на підставі взаємної підтримки та співпраці, а іноді між ними розгортається боротьба за доступ до життєво важливих ресурсів. Автори звертають нашу увагу на те, що соціальний світ – це є багаторівневий зв'язок різних рівнів та різних соціальних організмів. Усі соціальні інститути пов'язані немов частини нашого тіла у єдине ціле. Якщо будь-який орган нашого тіла виходить із ладу, це призводить до загальної дезорганізації. Розглядаючи соціальні структури, ми бачимо, що соціальні одиниці взаємно впливають, усі вони створюють соціальний світ, де маленькі групи є підґрунтям більш великих. Усі соціальні одиниці, таким чином, конструюють соціальні структури і у якості стабільних патернів є елементами взаємного зв'язку, ролей, розміщення; усі вони мають забезпечувати стабільність суспільства і привнести гармонію та порядок у життя індивідуумів. Соціальні інститути є також взаємно пов'язані та діють на підставі взаємовпливу. Дисфункція одного із соціальних інститутів неминує веде до колапсу іншого. Особливий інтерес для нашого дослідження представляє аналіз становища громадянського національного суспільства. Крім географічної та політичної відокремленості важливим є факт унікального способу життя.

Цікавим для нашої теми є також праця «Соціальне лікування: ідентичність, здоров'я та добробут» (2012), що написана Джоландою Джеттен, Кетрін Хаслам та Олександром Хаслам. Це дослідження присвячене аналізу процесу глибокого взаємовпливу усіх соціальних груп суспільства з точки зору соціального прогнозування. В роботі проводиться аналіз ідентичності, групових процесів, міжгрупових відносин та внеску соціальної ідентичності на процеси формування та функціонування соціальних організацій. Автори підкреслюють, що усі соціальні групи знаходяться під потужним впливом соціального оточення та соціальних відносин, які ми формуємо разом із іншими. Аналіз, що провів цей колектив авторів переконливо доводить, що соціальна ідентичність звертається до внутрішнього сенсу Я, яке людина виводить для себе та простежує із свого членства в соціальній групі. Це відображає той факт, що в процесі визначення свого Я, у нас є можливість визнання для себе ще й хто ми, тобто нашу соціальну приналежність до групи. Дослідження соціальної ідентичності мають бути сфокусовані, як вважають ці вчені, на спосіб визначення приналежності та на питання яким чином одна соціальна група відчуває свою відокремленість від іншої. Приналежність до певної соціальної групи має вплив на увесь процес соціалізації. Відносини у соціальних групах мають позитивний вплив на таку соціальну одиницю як соціальна ідентичність.

Важливо зазначити, і це є дуже важливим, що цей вплив має взаємний характер. Відчуття єдності соціальної ідентичності з групою визначають її здоров'я та добробут. Усі фактори та соціальні інститути впливають на загальний стан соціальних процесів. Це, на нашу думку, доводить, що соціальне прогнозування має спиратися на концепцію єдиного соціального світу, де всі соціальні інститути мають взаємовплив.

Каріна Тухар

здобувач вищої освіти

факультету підготовки фахівців

для підрозділів превентивної діяльності

Науковий керівник:

Наталія Комих

доцент кафедри гуманітарних дисциплін

та психології поліцейської діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат соціологічних наук, доцент

ЦИФРОВА НЕРІВНІСТЬ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

З кінця ХХ початку ХХІ століть у повсякденне життя індивідів активно входять новітні інформаційні технології. Відбувається зміна засобів і характеру праці, зростає роль інформації й знання на всіх рівнях і у всіх сферах суспільного життя. Це пов'язане із вступом людства в нову епоху розвитку — період побудови інформаційного суспільства, що обумовило величезний інтерес до проблем інформатизації, інформаційних технологій, питань впливу інформатизації на соціокультурні процеси, адаптацію й розвиток особистості в якісно новому середовищі.

В умовах становлення інформаційного суспільства найважливішим продуктом його життєдіяльності є інформація, її виробництво, поширення, використання. Інформація стає одним з головних факторів розвитку суспільства, а нові інформаційні технології є основою якісно нових механізмів розвитку в ХХІ столітті.

Сучасна кардинальна соціотехнологічна трансформація, включає матеріальне виробництво, соціальні відносини, культуру, комунікації, автоматизацію інтелектуальної діяльності людини. Формується якісно нова система цінностей особистості, її потреб і цілей, а, відповідно, виникають проблеми розвитку й саморозвитку особистості в нових соціальних умовах. Ця трансформація здійснюється у формі інформатизації та цифровізації всіх сфер життєдіяльності суспільства. Інформаційні технології настільки глибоко проникли в життя людей, стали атрибутом повсякденності, що вичленувати їх із загального світоглядного й соціокультурного контексту неможливо. Якісний стрибок в інформаційній індустрії обумовив необхідність аналізу новітніх технологій крізь призму світоглядних змін. Перехід до інформаційного суспільства, у якому пізнавальні цінності є одними з основних, визначив потребу розвитку особистісного потенціалу. Формування нової пізнавальної системи цінностей особистості, інформаційної культури сприяє виживанню та подальшому безперервному розвитку й саморозвитку особистості в новому соціокультурному середовищі.

Як і всяке великомасштабне соціальне явище, інформатизація несе в собі не тільки благо для людства, але й серйозну загрозу для його існування й розвитку, у випадку безконтрольного або зловмисного використання її можливостей. Ця обставина ставить інформаційну безпеку особистості, суспільства й держави в ряд актуальних і перспективних проблем наукового пізнання. Особливо в контексті посилення цифрової нерівності.